

Kefareti zor bir kul hakkı: Gıybet

Afyonkarahisar'dan Mustafa Arseven: "İnsanların kendi aralarında hakkınızı helâl edin demesi ve bu şekilde karşılıklı helalleşme geçerli midir? Şayet bu kişi onun arkasından ileri geri konuşmuş (dedikodusunu yapmış) ve bunu ona söylemeden helâllik istemişse gerçekten helâlleşmiş olur mu? Ahirette bu helâllikler nasıl alınacak? Hesabı nasıl verilecek? Çağımızın hastalığı olan bu konuyu geniş bir şekilde anlatırsanız sevinirim."

Kul hakkını çiğnemenin maddî olanı da, mânevî olanı da kaçınmamız ve sakınmamız gereken büyük günahlardandır. Esasen maddî olup olmadığına bakılmaksızın, hepsi hak olarak değerlendirilmeli ve sakınmalıdır. Paraya ve maddeye bağlı alacak-verecek ilişkilerinde meydana gelen kul hakkı maddî; gıybet, iftira, dedi-kodu, yalancı şahitlik gibi "tahkir ve hakaret"i konu alan kul hakkı mânevîdir.

Başkasının size olan borcunda sizin iki türlü hakkınız söz konusu olabilir. Bir, paranızın maddî değeri; iki, paranızı geciktirmesi sebebiyle uğradığınız mağduriyetin mânevî boyutu. Başkasına olan hakkınızı helâl etmeniz, her ikisini kapsayabileceği gibi, yalnız birini de içine alabilir. Bu sizin niyetinize bağlıdır. Tasarruf ve inisiyatif sizin elinizdedir. Eğer her ikisi hususta da hakkınızı helâl etmişseniz, Allah için, ona karşı hakkınızdan tamamen vazgeçmiş olursunuz. Bu vazgeçiş Allah içindir ve artık Allah nezdinde o kişiyle sizin aranızda her hangi bir hak-hukuk meselesi, alacak-verecek dâvâsı kalmaz, çünkü sizin tarafınızdan iptal edilmiştir. Yani Allah katındaki senetler, hak sahibi olarak sizin tarafınızdan yırtılmıştır.

Bunun karşılığında, Allah'ın sırf fazl ve keremi ile size ikramı söz konusu olur. Ki, bunu da o kişiden talep etmenize lüzum kalmaz. Çünkü bunu Cenab-ı Hak merhametiyle lütfeder.

Eğer hakkınızdan vazgeçmemişseniz, hakkınızı helâl etmemişsiniz demektir. O kişinin size olan borcu devam eder. Bu durumda borcunu ödeyebilmesi için ona

verdiğiniz ilâve süre de kolaylık sayılır. Yani her hâlükârda bu hadis-i şerifle müjdelenen kolaylığa ermek için, elinize hep fırsatlar geçer. Şüphesiz bunu, alacaklı olduğunuz kişilerin ihtiyaç durumu ile sizin onları taşıyabilme gücünüz ve inisiyatifiniz belirleyecektir. Sizin başkasına tanıdığınız kolaylık, dünyada, kabirde ve mahşerde Allah'ın rahmeti ve kolaylığı olarak size geri döner.

Başkasına hakkını helâl eden kimse, buna karşılık gerek dünyada, gerek kabirde, gerekse Mahşerde Allah'tan öyle bedel alır ki, helâl ettiği o hak, Allah'ın sınırsız lütfu karşısında devede kulak kalır. Peygamber Efendimiz'in (asm) şu müjdesi ne kadar latîftir: "Kim bir Müslüman'ın dünya sıkıntılarında bir sıkıntıyı giderip ona rahat nefes aldırır, Allah da ondan kıyâmet gününün sıkıntılarında birini gidererek rahat nefes aldırır. Kim zorda kalmış muhtaca karşı kolaylık gösterirse, Allah da dünya ve âhirette ona kolaylık gösterir. Kul kardeşinin yardımında olduğu müddetçe, Allah da kulun yardımındadır."1

Gıybet ve dedikodunun kefareti, Bediüzzaman Hazretlerine göre gıybet edilen kimseden helâllik almak ve Allah'tan af ve bağışlanma dilemektir. Allah'tan af ve bağışlanma dilemek için şöyle denir: "Allahümme'ğfir lenâ ve limeniğtebnâhü" (Allah'ım bizi ve gıybet ettiğimiz kişiyi bağışla)2

Gıybet edilen kimseden helâllik almak kolay iş değildir şüphesiz. Düz bir söylemle, "Ben seni gıybet ettim. Fakat yanlış yaptığımı anladım, pişman oldum. Özür dilerim. Bana hakkını helâl et" denebilir. Fakat burada bir inceliği unutmamak lâzım: Kimin ya da kimlerin yanında gıybet etmişse, tekrar onların yanına dönüp gıybet ettiği kimseye itibarı iâde edilmelidir. Bu da gıybet edilen kimseye söylenirse, yani, "Seni falan kimselerin yanında gıybet ettim; ama sonradan yanlışımı anladım ve tekrar onların yanında yanlışımı düzelttim" gibi gıybet edilen kimsenin gönlünün hoş edileceği adımlar atılırsa, helâllik almak daha kolay olur.

Gıybet edilen kimse neyi helâl ettiğini bilmeden hakkını helâl ettiğini söylerse, ona, hakkında gıybet ettiğini söylemek mümkün de olmamışsa; bu yanlış, gıybeti dinleyen kimselerle düzeltmek ve bir daha asla gıybet etmemek şartıyla helâlleştiği umulabilir. Fakat bu, tehlikeli bir oyundur. Risklidir. Tam bir helâlleşme olmaması ihtimali vardır.

İyisi mi, hiç gıybet etmemeye dili alıştırmak ve gıybet yoluyla kişilerin hakkını ve hukukunu çiğnememeye azami dikkat etmektir.

Dipnotlar:

1- Riyâzu's-Sâlihîn, 245

2- Mektubat, s 467